

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย, วิสาหกิจชุมชน, คัมครองอัตลักษณ์ของชุมชน

The study of legal standards in promotion and protection of the community enterprise to protect the community identity. Case study: Ban Mon Community, Nakhon Sawan province. The research purposes are 1) to study “Ban Mon community” in order to promote and protect the community identity. 2) to analyses ideas, forms and legal factors that affect Ban Mon Community. 3) to study guidelines and legal measures in promotion and protection of the community identity for sustainable development by a qualitative research which include questionnaire and a depth interview. The research will be done by survey tools, academic document, related researches, textbooks, online medias and related articles in the following issues 1) according to the study, a group of Ban Mon pottery community enterprise causes by a group of pottery career members who brought a local knowledge from ancestor combined with culture, tradition, custom and Mon’s living for pottery making process and pattern. Including, soil that has a local identity and the discovery and development of new designs based on the cost of a traditional knowledge. The government has set ways to promote the community enterprise to improve the quality of people by reinforcement with

knowledge and constitutional creativity. Moreover, there are the community enterprise act and the revenue code to protect the community enterprise identity. 2) concepts, forms and legal factors that affect the community enterprise from the study found that the Ban Mon pottery community enterprise integrated with a concept that supported and developed by the government in order to loan from a bank and improve their enterprise. Form of the Ban Mon pottery community enterprise is registered farmer groups in amphur muang, Nakhon Sawan province to obtain the government's support. The objectives of the community enterprise are to produce their products, generate revenue to the community and become self-reliant in their family, community and between communities. Furthermore, a local knowledge of Ban Mon would add product value follow by the community enterprise act, and the community-based social and economic development policies and plans No.11 comply with the Agenda 21, the Declaration of Johannesburg on sustainable development to support and develop the community enterprise. 3) guidelines and legal measures to support and protect the Ban Mon community identity by training, seminal for the purpose of promote and develop the community enterprise groups, but the government should develop various forms of pottery making to create a selling point, public relation and promotion with financial support and fund. Besides, there should have legal measures in the pottery community enterprise under the rules of intellectual property by trademark registration, certificate mark and the registration of geographical indication for sustainable development.

Keywords: legal standards, community enterprise, to protect the community identity

1. บทนำ

ในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development: WSSD) หรือ Rio+10 จัดโดยสหประชาชาติในปีพ.ศ. 2545 ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้ ซึ่งที่ประชุมได้รับรองเอกสารสำคัญ 2 ฉบับคือ ปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์กว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Johannesburg Declaration on Sustainable Development) และแผนการดำเนินงาน โจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation) เอกสารทั้งสองได้เน้นย้ำให้นานาประเทศนำแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่กำหนดไว้ใน “แผนปฏิบัติการ 21” ซึ่งเป็นผลจากการประชุม ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อ พ.ศ. 2535 มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยซึ่งได้เข้าร่วมการประชุมใน

ประเทศไทยได้อนุมัติการแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนตามปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์กด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (Johannesburg Declaration on Sustainable Development) และแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Plan of Implementation) บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (ฉบับที่ 18) ซึ่งในหมวดที่ 5 มาตรา 75 ได้กำหนดให้รัฐดำเนินการตรากฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินและในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดิน ต้องชี้แจงต่อรัฐสภาให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด เพื่อบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการรวมทั้งปัญหาและอุปสรรค เสนอต่อรัฐสภาปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 75 - 87 ที่ได้กำหนดเนื้อหา 9 ด้าน ดังนี้

29/10/2560 12:54:59

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศที่เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตภาคเกษตร และการประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควบคู่กับการยกระดับคุณภาพคน การเสริมสร้างองค์ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ ให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม สำหรับการเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

จังหวัดนครสวรรค์ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดนครสวรรค์นอกจากจะเป็นไทยอีสาน ไทยจีน ไทยพวน ไทยญวน ไทยทรงดำ หนึ่งในนั้นคือ ชาวไทยมอญ โดยชาวมอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณพม่าตอนล่าง เป็นชนชาติที่มีอารยธรรมสูงและเป็นแบบอย่างแก่หลายชนชาติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ต้องอพยพจากบ้านเมืองของตนเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทยก็ด้วยปัญหาเรื่องการเมืองเนื่องจากถูกพม่ารุกราน โดยชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามทีราบลุ่มริมแม่น้ำภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี อโยธยา นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ (โดยมากเป็นแหล่งที่พระเจ้าแผ่นดินทรงโปรดฯ พระราชทานที่ดินทำกินให้แก่แรกอพยพเข้ามา) และบางส่วนตั้งภูมิลำเนาอยู่แถบภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี (เขตเมืองที่อยู่ติดชายแดนไทย) ทางอีสาน ได้แก่ นครราชสีมา ชัยภูมิ มีบ้างเล็กน้อยที่อพยพลงใต้ อย่าง ชุมพร สุราษฎร์ธานี กลุ่มชาวมอญที่อพยพเข้ามาเมืองไทย อย่างเป็นทางการนั้น พระเจ้าแผ่นดินทรงโปรดฯ ให้ตั้งบ้านเรือนรอบ ๆ เขตเมืองหลวง ครั้นต่อมาความเจริญของบ้านเมืองขยายตัว พื้นที่ทำกินเริ่มคับแคบประกอบกับชาวมอญเหล่านั้นต้องการแสวงหาช่องทางทำมาหากินใหม่ ๆ จึงได้มีการอพยพโยกย้ายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยและชุมชนมอญบ้านมอญและชุมชนมอญอื่น ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

ชาวมอญบ้านมอญ อำเภอบ้านแก่ง จังหวัดนครสวรรค์มีอัตลักษณ์ คือ การเป็นช่างฝีมือในการปั้นดินที่มีความละเอียดอ่อน และมีความชำนาญ สามารถคิดรูปแบบต่างๆออกมาด้วยความรู้สึกและเป็นเอกลักษณ์ ทั้งการทำเครื่องปั้นดินเผาของคนบ้านมอญได้ใส่ใจจินตนาการของตนเองลงไปเ็นผลงานที่ตนปั้น จึงทำให้ผลงานออกมามีความละเอียดอ่อนและสวยงามตามจินตนาการของคนปั้นทำให้ชุมชนเล็กๆ กลายเป็นหมู่บ้านที่รู้จักกันทั่วประเทศ อีกทั้งยังผลิต

แต่ในปัจจุบันพบว่า 1.ปัญหาการขาดช่างฝีมือ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายแรงงานในวัยหนุ่มสาวเพื่อไปหางานทำในเมือง ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีคุณค่าให้สูญหายไป ทำให้ไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ 2.ปัญหาการขาดการส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชนและในระดับท้องถิ่น เนื่องจากภาครัฐให้ความสำคัญกับการสนับสนุนกลุ่มOTOP ที่เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับมาตรฐานสินค้ามากกว่าการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชน 3.ปัญหาด้านการสนับสนุนที่ภาครัฐจัดขึ้น เช่น การฝึกอบรมไม่สามารถเป็นที่สนใจของ

สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เหตุเพราะสมาชิกกลุ่มไม่สะดวกเข้าร่วมอบรมความรู้เนื่องจากประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก และความรู้ดังกล่าวไม่สามารถนำมาพัฒนาต่อได้ เนื่องจากไม่เป็นที่ต้องการของตลาด 4.ปัญหาทางการตลาดในการระบายสินค้าทำให้ขาดทุนหมุนเวียนในการผลิตสินค้า ทำให้การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญยังไม่สัมฤทธิ์ผล 5.ปัญหาการขาดการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการบริการและการอื่นๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 6.ปัญหาความต่อเนื่องของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ รวมถึงความไม่มั่นคงทางการเมือง ทิศทางแนวนโยบายของภาครัฐ อีกทั้งวิสัยทัศน์ของผู้มีอำนาจในรัฐบาลและในระดับท้องถิ่น 7.ปัญหาการอาศัยช่องว่างของกฎหมายของผู้ประกอบการบางรายในการขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากภาครัฐซึ่งขัดกับตามวัตถุประสงค์พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนั้นจึงควรศึกษาหาแนวทางและมาตรการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองวิสาหกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวชุมชนบ้านมอญต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 2.1 ศึกษาวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชน
- 2.2 วิเคราะห์ถึงแนวคิด รูปแบบ และปัจจัยทางกฎหมายที่ส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญ
- 2.3 ศึกษาแนวทางและมาตรการในทางกฎหมายในส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านมอญ

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การกำหนดวิจัยตามโครงการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยโดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อความที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided Interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของข้อความที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อความให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง รูปแบบ แนวคิดวิสาหกิจชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ หรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องตอบข้อความจากการสัมภาษณ์เจาะลึกอันทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และ

กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลอันได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เจาะลึก โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

- หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรอำเภอมือง
กาญจนาภิเษก จังหวัด นายกองค้การบรหิรส่วนตำบล เป็นต้น

- สถานที่ทำการ เก็บข้อมูล คือ ชุมชนบ้านมอญ อำเภอบ้านแก่ง จังหวัดนครสวรรค์

4.1 วิสาหกิจชุมชนบ้านมอญเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชน

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์ เกิดจากการรวมกลุ่มกันของชาวชุมชนบ้านมอญ โดยได้พัฒนาจากกลุ่มแม่บ้าน เป็นกลุ่ม OTOP และต่อมาได้แยกเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยได้ยื่นขอจดทะเบียนกลุ่มที่เกษตรอำเภอเมืองนครสวรรค์ชื่อ “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ” เครื่องปั้นดินเผาบ้านของชาวชุมชนบ้านมอญ มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอื่น คือ เนื้อดิน ฝีมือ ลวดลายที่มีลักษณะเฉพาะที่ได้รับสืบทอดกันจากบรรพบุรุษมา โดยจะนำลวดลายดังกล่าวมาถ่ายทอดลงบนเครื่องปั้นดินเผา นอกจากวิธีการปั้น การขึ้นรูปที่ได้รับการสืบทอดจนมีลักษณะเฉพาะมาจากบรรพบุรุษ สัติน วัสดุที่ใช้ในการเผาและอุณหภูมิยังทำให้เครื่องปั้นดินเผามีสีส้ม ลวดลายที่ชัด ทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญมีลักษณะเฉพาะถิ่นที่ทำให้สามารถแยกแยะจากถิ่นอื่นได้ ซึ่งถือเป็นนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษของชาวมอญที่ผสมผสานกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเป็นอยู่และการดำรงชีพของชาวมอญในการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับสืบทอดวิธีการทำและลวดลายมาจากบรรพบุรุษ ประกอบกับการคิดค้นและพัฒนาลวดลายขึ้นใหม่ โดยอาศัยต้นทุนทาง

ภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวมอญประกอบกับต้นทุนที่ในท้องถิ่นจากพื้นที่ที่มีแหล่งดินเหนียวที่มีคุณภาพมาประกอบเป็นอาชีพ เพื่อหาเลี้ยงคนในครอบครัวและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนโดยภาครัฐที่กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศ สนับสนุนการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนผลิตสินค้าโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนมาสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพคน โดยการเสริมสร้างองค์ความรู้และความคิดสร้างสรรค์ โดยมีกฎหมายที่ให้ความสำคัญคุ้มครองอัตลักษณ์วิสาหกิจชุมชน ซึ่งได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ให้ความสำคัญคุ้มครองและสำคัญกับการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนในการประกอบอาชีพผลิตสินค้าและบริการ ทั้งภาครัฐยังมีมาตรการเพื่อการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการประกอบกิจการเครื่องปั้นดินเผาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญจัดเป็นงานประเภทงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาอยู่ในความดูแลของกรมการพัฒนาชุมชนโดยมีพัฒนาการชุมชนอำเภอทำหน้าที่พัฒนาอาชีพกลุ่มอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดระดับท้องถิ่นและระดับชุมชนโดยจัดอบรมให้ความรู้ ศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ขาดการสนับสนุนในระดับท้องถิ่น ทั้งการสนับสนุนที่ได้รับเป็นการสนับสนุนในนามของกลุ่ม OTOP ที่เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับมาตรฐานสินค้ามากกว่าการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชน ทั้งยังขาดการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการบริการและการอื่น ๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้วย

นอกจากปัญหาดังกล่าวแล้วการที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ความไม่มั่นคงทางการเมือง ทิศทางแนวนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งวิสัยทัศน์ของผู้นำในรัฐบาลและในระดับท้องถิ่น

4.2 แนวคิด รูปแบบ และปัจจัยทางกฎหมายเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญ

แนวความคิดวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญเกิดการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนบ้านมอญที่ประกอบอาชีพปั้นเครื่องปั้นดินเผาสืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษและได้ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาโดยทำเป็นอาชีพหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนและพัฒนาจากทางภาครัฐ เพื่อการขอกู้ยืมเงินจากทางธนาคาร เพื่อพัฒนาต่อยอดกิจการในระหว่างกลุ่ม โดยมีการยื่นคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับเกษตรอำเภอเมืองนครสวรรค์ เพื่อขอรับการส่งเสริมจากทางภาครัฐตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการทำเครื่องปั้นดินเผาถือว่าเป็นการผลิตสินค้าเพื่อสร้างรายได้สู่ชุมชนและเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวมอญมาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสินค้า ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนในรูปแบบการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อันจะส่งผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาาระบบเศรษฐกิจชุมชน ให้มีความเข้มแข็งพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต รวมไปถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้

ทั้งนี้การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์เป็นการรวมกลุ่มของผู้ประกอบกิจการผลิตสินค้าแบบต่างคนต่างประกอบกิจการไม่มีการรวมกันระหว่างผู้ประกอบการอย่างเดียวกันมารวมตัวกันเป็นเครือข่าย ทำให้ขาดอำนาจการต่อรองทางการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาดการต่อยอดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทั้งการอบรมให้ความรู้โดยภาครัฐนั้น ยังไม่ได้รับความสนใจจากสมาชิกในกลุ่มมากนัก เพราะไม่เป็นที่ต้องการของ

ตลาด ทั้งสมาชิกกลุ่มไม่สะดวกเข้าร่วมอบรมความรู้เนื่องจากประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลักและจากปัญหาทางการตลาดในการระบายสินค้าทำให้ขาดทุนหมุนเวียนในการผลิตสินค้า ทั้งยังขาดผู้สืบทอดและพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาตลอดสายละเอียดและขาดแหล่งดินทดแทนที่เหมาะสม ทำให้การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

4.3 แนวทางและมาตรการการในทางกฎหมายในส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านมอญเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวทางในส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านมอญที่เกิดจากภาครัฐได้เข้ามามีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน โดยการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการสร้างรายได้พัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน โดยภาครัฐได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อให้ความคุ้มครองวิสาหกิจชุมชน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและประมวลรัษฎากร แม้ภาครัฐจะจัดกิจกรรมอบรม สัมมนาให้ความรู้แก่กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน แต่เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเฉพาะกลุ่มโดยให้ความสำคัญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจมากกว่าจะให้ความสำคัญด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญยังขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐ ทั้งจากสำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและคนในชุมชน เนื่องจากภาครัฐขาดงบประมาณในการให้การสนับสนุนกิจการ ทั้งการจัดอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมที่ขาดการปฏิบัติการในเชิงรุก ทำให้ขาดการพัฒนาฝีมือเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งการส่งเสริมที่ภาครัฐจัดทำขึ้นนั้นยังขาดการพัฒนาอย่างครบวงจร เพราะเป็นการอบรมเพื่อพัฒนาฝีมือเพื่อสร้างผลผลิตใหม่แต่ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้น ทั้งยังขาดการส่งเสริมการขาย ไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างครบวงจร ทำให้ไม่สามารถนำสินค้าที่ผลิตขึ้นมาจำหน่ายเพื่อการพาณิชย์ ภาครัฐควรพัฒนารูปแบบในการทำเครื่องปั้นดินเผาให้มีความหลากหลายอันเป็นการสร้างจุดขาย การประชาสัมพันธ์และหาตลาดรองรับผลผลิต ขาดการส่งเสริมการตลาด

ดังนั้นภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณหรือจัดตั้งกองทุน ควรมีการประชาสัมพันธ์และตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้เกิดรายได้เป็นทุนหมุนเวียนให้แก่คนในชุมชน ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองอัตลักษณ์วิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ได้แก่ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานขึ้น ซึ่งการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานศิลปกรรม ทั้งลายเส้นที่วาดเป็นลวดลายลงในเครื่องปั้นดินเผายังถือได้ว่าเป็นงานจิตรกรรม และลวดลายที่เกิดจากดอกแคะเป็นงานภาพพิมพ์ ซึ่งการนำงานศิลปกรรมประเภทงานประติมากรรม จิตรกรรม งานภาพพิมพ์มารวมกันนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า จัดอยู่ในประเภทงานศิลปประยุกต์ ซึ่งได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ หรือหากนำผลิตภัณฑ์ที่ได้ไปจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อแสดงว่าสินค้านั้นแตกต่างจากสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นอย่างไร หรือจดทะเบียนเครื่องหมายรับรอง เพื่อเป็น

การรับรองคุณภาพของสินค้าหรือบริการ หรือจดทะเบียนเครื่องหมายรวม เพื่อสร้างมาตรฐานสินค้าหรือบริการภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถนำผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาไปขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทำให้เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญนอกจากจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว ยังถือเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ผู้ประกอบการสามารถช่วยเพิ่มมูลค่า ยกระดับภาพลักษณ์ให้กับสินค้า และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วย

5. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองวิสาหกิจชุมชนเพื่อคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชน ศึกษากรณี : ชุมชนบ้านมอญ จังหวัดนครสวรรค์” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชน โดยศึกษาแนวคิด รูปแบบ และปัจจัยทางกฎหมายที่ส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญ เพื่อหาแนวทางและมาตรการในทางกฎหมายในส่งเสริมและคุ้มครองอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านมอญเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญเกิดจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนบ้านมอญที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาโดยได้รับสืบทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องปั้นดินเผาและลวดลายอันเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านมอญจากบรรพบุรุษจนเป็นองค์ความรู้เฉพาะถิ่นสอดคล้องกับงานวิจัยสุดาณี คาคี และคณะ (2547) และกนกพร ฉิมพลี (2555) พบว่า การทำเครื่องปั้นดินเผา รวมถึงลวดลายเฉพาะ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชาวชุมชนบ้านมอญเป็นผลมาจากความรู้ภูมิปัญญาความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับการสั่งสมจากบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์และถ่ายทอดสืบทอดกันมา จนกลายเป็นองค์ความรู้ประจำท้องถิ่นที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและการปลูกฝังวิถีคิด การดำเนินชีวิตประจำวันให้แก่ลูกหลาน เพื่อปฏิบัติสืบทอดกันมา ซึ่งนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้ภายในกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกมีความรู้และทักษะในการผลิตมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองของคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถนำผลผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้มาผลิตเป็นสินค้าที่มีลวดลายประณีตเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนสอดคล้องกับจิตมา แยมศิริ (2550) และจักรพันธ์ โสมเกษตริน (2555) พบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษมาพัฒนาต่อยอดความรู้ดั้งเดิม ทำให้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวชุมชนบ้านมอญยังคงอยู่ แม้สภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่การพัฒนาภูมิปัญญาวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ 2) แนวคิด รูปแบบ และปัจจัยทางกฎหมายที่ส่งผลต่อวิสาหกิจชุมชนบ้านมอญ แนวคิดในการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญเกิดจากคนในชุมชนบ้านมอญที่ประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาต้องการให้ภาครัฐให้การสนับสนุนและพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อการขอกู้ยืมเงินจากทางธนาคาร เพื่อพัฒนาต่อยอดกิจการในระหว่างกลุ่ม โดยมีการยื่นคำขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนกับเกษตรอำเภอเมืองนครสวรรค์ เพื่อขอรับการส่งเสริมจากทางภาครัฐสอดคล้องกับพิทักษ์พงศ์ กิตติโสภณ (2549) และวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญมีการยื่นคำขอจด

ทะเบียนที่เกษตรอำเภอเมืองนครสวรรค์เพื่อขอรับการส่งเสริมและพัฒนาจากภาครัฐ ซึ่งการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่งยังอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ในระดับเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น ซึ่งการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนสอดคล้องกับธวัชชัย สุจริตวรกุล ,สัจจา บรรจงศิริ ,บำเพ็ญ เขียวหวาน (2551) และธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร ,อุทิศ สังขรัตน์ (2556) พบว่า ปัญหาทางการเมืองเป็นปัญหาในการและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทั้งจากปัญหาการโยกย้าย ตำแหน่งของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ ความไม่มั่นคงทางการเมือง ทิศทางแนวนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งวิสัยทัศน์ของผู้มีอำนาจในรัฐบาลและในระดับท้องถิ่นต่างเป็นปัจจัยในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งปัญหาด้านตลาดที่แม้หน่วยงานของรัฐจะจัดให้ความรู้ การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่างๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน แต่กิจกรรมที่ภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นไม่ได้รับความสนใจจากสมาชิกในกลุ่มเท่าที่ควร เพราะความรู้ที่ได้รับไม่สามารถนำมาผลิตสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาดได้ ปัญหาความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่สะดวกเข้าร่วมอบรมความรู้ เพราะต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ

ดังนั้นการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ผู้นำกลุ่มต้องมีวิสัยทัศน์ที่ดี เสียสละ ซื่อสัตย์ และสมาชิกกลุ่มจะต้องมีความพร้อมและสมัครใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ร่วมกันคิด ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม ร่วมกันวางแผนพัฒนา และขับเคลื่อนแผนให้เกิดรูปธรรม กลุ่มจึงจะมีความยั่งยืน การขาดการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและจากคนในชุมชนสอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554) พบว่า พัฒนาชุมชนซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขาดความจริงจังและแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าของกลุ่ม OTOP ตามแนวนโยบายของรัฐบาลมากกว่าการให้การส่งเสริมและสนับสนุนสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็น อัตลักษณ์ของชุมชนและการบริการและการอื่นๆในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งผู้ประกอบการบางรายยังการอาศัยช่องว่างของกฎหมายในการขอรับการส่งเสริมและช่วยเหลือจากภาครัฐ

สอดคล้องกับสำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554) พบว่า วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจากทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจากทะเบียนเพื่อรรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง ทั้งนี้ภาครัฐควรมีมาตรการในการ

6. ข้อเสนอแนะ

6.5 ควรมีการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพื่อเพิ่มมูลค่า ยกระดับภาพลักษณ์ให้กับสินค้า และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคอีกทางหนึ่งด้วยตามพระราชบัญญัติสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

Fakpon. P. (2006). *Local wisdom and Thai Culture*. The 5th Thai culture exhibition at Ministry of University affairs on 25-26 January. 2003. Walailak University.

_____. (2005). *Conceptual Framework from Master Plan to Community Enterprises*. Bangkok. Chareonwit Publishing.

_____. (2009). *Manual for Community Enterprises*. Bangkok: Palungpanya Publishing.

Kadee. K. et al. (2004). *Research report: Knowledge management to proceed and increase organic sesame oil production towards self-reliance community enterprise at Muang district. Mae Hong Son province Phrase 1. research and development institute*. Chiang Rai Rajabhat University.

- Kittisopon. P. (2005). *Enhancement of community strength according to the Community Enterprise Promotion Act 2005: A case study of suppliers* (Master's thesis). NaresuanUniversity. Phitsanulok: Thailand.
- Secretariat Office of Community Enterprise Promotion Board. (2005). *The Community Enterprise Promotion Act 2005*. Bangkok: Department of Agricultural Extension. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- _____. (2003). *Identity. Theoretical Review and Conceptual Framework*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Srisopa. N. (2010). *Identity of community participatory of basic education management at Prachawittayakarn School. Ulok Si Muensubdistrict. ThaMaka district. Kanchanaburi province*. (Master's thesis). KanchanaburiRajabhatUniversity. Kanchanaburi : Thailand.

